

muzeum
náhodská

ZTRACENÁ PODKOVA ZIMNÍHO KRÁLE

➤ Švédové před branami

Třicetiletá válka představovala pro Náchod období plné zmatků, nejistot, náhlých obrátů a změn. Z kdysi sebevědomých náchodských měšťanů se stali ustrašení vazalové, lavírující na všechny strany podle toho, kdo byl právě vojensky úspěšnější. Vzhledem ke geografické poloze města jeho obyvatelé v nebyvalé míře trpěli neustávajícími průtahy vojsk, rekvizicemi, rabováním a jinými násilnostmi. Postupně také sílit tlak na rekatolizaci většinově nekatolického obyvatelstva. Bezprostřední boje se však Náchodu dlouho vyhýbaly – až do roku 1639.

Tehdy ovládlo Slezsko a velkou část Čech švédské vojsko vedené generálem Banérem. Před branami Náchoda se Švédové objevili 25. července 1639. A stala se nevídaná věc – přes všechna očekávání jim Náchod své brány neotevřel a náchodští se chystali k odporu. Pozoruhodné je, že se čeští nekatoličtí měšťané postavili svým souvěrcům, a to pod vedením nelitostného a hrabivého italského velitele Dominika Brunacciho a plukovníka Felice Tancreda, se kterými je nepojila ani víra, ani jazyk. Je to o to bizarnější, že Švédy vedl Čech – evangelický emigrant moravského původu Zdeněk z Hodic, který měl k Náchodu jistý vztah. Jeho manželkou byla totiž Alžběta Trčková, vdova po Vilému Kinském, sestra předchozího majitele Náchoda Adama Erdmana Trčky. Mimo to byl Zdeněk z Hodic ze strany své matky Anny Marie z Náchoda spřízněn s rodem odvozujícím svůj původ od zakladatele tohoto města.

Náchodští se na Švédy připravili dosti důkladně. Město i zámek byly nově opevněny. Zámecká posádka již v květnu čítala sto padesát mušketýrů,

na zámek bylo rovněž povoláno pět myslivců z panství a dorazilo také sedmdesát vojáků z Kladska. Na počátku června vydala městská rada nařízení, jímž bylo do zbraně povoláno veškeré obranyschopné měšťanstvo. Oprášen byl starý vojenský řád, podle něhož byli sousedé rozděleni do čtyř čtvrtí. Jako velitel každé z nich byl ustanoven měšťan v hodnosti kaprála. Zámečníci a kováři opravovali a předělávali muškety a hákovnice z městské zbrojnice, dokupovaly se však také nové zbraně. Švédové zatím obsazovali jedno místo za druhým – 17. června 1639 se zmocnili Hradce Králové a postupně zabrali také Jaroměř, Smiřice, Opočno a Nové Město nad Metují. Na rychlé pacifikaci severovýchodních Čech se podílel právě Zdeněk z Hodic, jenž k tomu využíval i své příbuzenské vazby. Například Nové Město nad Metují mu bylo vydáno jeho příbuzným Petrem Strakou z Nedabylic.

S touto zkušeností také Hodic dorazil se dvěma jízdními pluky k Náchodu. Švédové v noci obsadili Plhov, Kladské předměstí a podařilo se jim dostat dokonce až k Horské bráně; byli však odrazeni. Druhý den zaútočila na město švédská dělostřelecká baterie. Po několika nezdařených útocích nakonec velitel švédského vojska uznal, že na delší obléhání není dostatečně vybaven. Ještě před večerem proto od tohoto záměru upustil a s vojskem odtáhl. Stalo se tak na svátek svaté Anny 26. července 1639. Náchod byl zachráněn, Švédové však po sobě stejně zanechali zkázu, neboť zpustošili jeho okolí – mimo jiné vypálili neďaleké městečko Hronov.

Švédové před Náchodem
26. července 1639

Výstavní síň Muzea Náchodska se nachází v budově bývalé Občanské záložny v Tyršově ulici (dnes základní umělecká škola), jejíž fasáda je vyzdobena výjevy z historie Náchoda od Karla Špilara. Jeden z nich připomíná obležení Náchoda Švédy za třicetileté války

➤ Podkova „zimního krále“

Po prohrané bitvě na Bílé hoře uprchl český král Fridrich Falcký i s početným doprovodem z Prahy. Své poslední útočiště na českém území po několika dnech nalezl na náchodském zámku, který v té době vlastnila Markéta Salomena Smiřická, dvorní dáma královny Alžběty Stuartovny.

Podle pověsti ztratil Fridrichův kůň v Náchodě svou podkovu, která je dodnes k vidění na Karlově náměstí. Kdo si na podkovu stoupne, tomu se údajně splní jeho přání a bude mít štěstí.

Původ této pověsti neznáme, nicméně její literární zpracování můžeme zařadit až do konce 19. a počátku 20. století. Zpracování jsou různá, některá se liší jen minimálně, jiná vykreślují „zimního krále“ v odlišném světle. V zásadě se dělí na dvě skupiny. První, věrna emancipačním snahám českého národa v 19. století, popisuje Fridricha jako krále neschopného, slabého a zbabělého. Tato pověst vypráví, že náchodští svého krále vřele a slavně uvítali. Když se však dozvěděli o prohrané bitvě na Bílé hoře a o tom, že Fridrich prchá ze země, jejich nadšení vyprchalo. Náchodské panství v té době spravoval hejtman Straka z Nedabylic, který se prý králi snažil jeho útěk rozmluvit. Byl to snad on či nějaký jiný stařec, který v královských komnatách strhl závěs z obrazu Jiřího z Poděbrad, aby Fridrichovi připomněl slavnou českou minulost a dalšího voleného krále, jenž se svého úkolu zhostil se ctí. „Zimní král“ však na prosby nic nedbal a druhého dne odjel do slezské Vratislavi. Po jeho odjezdu se z města vrátil sluha, který přinesl podkovu, již si starý hejtman pověsil na zeď jako připomínku smutného osudu české země.

Také postava Strakova syna, který se zamiloval do německé dvorní dámy a jenž odešel s Fridrichem do exilu, měla předjímat další směřování českého národa k rekatolizaci a germanizaci.

Druhá, méně známá pověst, vypráví o pronásledovaném Fridrichovi Falckém, jehož kůň začal při útěku kulhat. Král tedy zastavil u náchodského kováře Říkana, kterému se už několik dní zdál sen o muži, jenž u něj vyhledá pomoc. I když Fridrich nepřiznal, kdo je, kovář ho poznal. Když zaslechl křik pronásledovatelů, schoval krále k sobě do dvora, vojáky poslal na špatnou stranu a králi poradil bezpečnou cestu přes hranice. Když Fridrich odešel, našel Říkan ve své světnici podkovu, kterou pak na památku přibil na most u kovářny.

Jisté je, že pověst o náchodské podkově má reálné jádro, tedy že „zimní král“ skutečně projížděl někdy mezi 11. a 15. listopadem 1620 Náchodem a že zde strávil minimálně jednu noc. Je také možné, že nějaký kůň z jeho doprovodu zde podkovu ztratil a že se to stalo v prostoru můstku přes vodní příkop u Horské brány (dnešní Karlovo náměstí), kde je mimo jiné také archeologicky doložena kovářna. Je zajímavé, že i když by podkova Fridrichova koně měla symbolizovat útěk, zbabělost a zradu na českém národu, převládla v Náchodě její kladná symbolika zdůrazňující, že nalezená podkova znamená štěstí. Ať už to tedy bylo jakkoli, podkova (byť mnohokrát obměňovaná) zůstává na pravděpodobném místě svého nálezu dodnes a dál přináší štěstí nejen obyvatelům Náchoda, ale i jeho dalším návštěvníkům.

Mariana Poláková

Krátce z muzea

Přes šest set návštěvníků zaujaly Staré dobré časy aneb krása první republiky, první výstava roku 2020. Projevila o ni zájem Česká televize, která záběry z výstavní síně zařadila do dětského pořadu Tamtam. Rozhovor s autorkou Vladimírou Jíchovou i fotografie samotné výstavy zveřejnilo několik zdejších periodik. Z důvodu pandemie koronaviru skončila výstava předčasně. Od 12. března byly rozhodnutím ředitele všechny expozice a objekty muzea uzavřeny.

V únoru ještě ředitel muzea stihl předat pamětní listy studentům Univerzity třetího věku v Hronově za úspěšně ukončený první semestr virtuálních přednášek o historii naší země. Celý projekt organizuje správkyně hronovské pobočky Drahomíra Večeřová. O úspěšnosti projektu vypovídá fakt, že bylo oceněno čtrnáct studentů a jejich počet v druhém semestru vzrostl. Závěr prvního ročníku se sice nesl v duchu samostudia, ale doufáme, že na začátku nového akademického roku v září se už opět sejdeme osobně.

Během pandemie se muzejníci zapojili do šití roušek. Využili jak bavlněné plátno, ze kterého za normálních okolností šijí obalový materiál pro sbírkové předměty, tak darované látky od náchodské firmy Darré. Přes tisíc našich roušek jsme věnovali do nemocnice v Náchodě, domova důchodců v Polici nad Metují a dalších institucí.

Uzavření z důvodu pandemie jsme využili mimo jiné k rekonstrukcím, malování vnitřních prostor či rozsáhlejšímu úklidům poboček. Staticky narušený strop

Laudonova sálu v klášteře v Polici nad Metují podepřela obří dřevěná konstrukce, která zabraňuje jeho propadu. Pokračoval přerod klášterní expozice. V Broučkově domě v Náchodě proběhl generální úklid a obohacení stále expozice o několik novinek. Přibyl model židovské části Náchoda – a prvorepublikové příběhy z dětství autora Josefa Hejduka – nebo panel a exponát připomínající dvousté výročí narození Boženy Němcové.

Mezinárodně známý umělec Hesham Malik si vybral Muzeum Náchodska jako jedno z míst realizace projektu KRIZE COVID – Echo karantény. V Broučkově domě strávil přibližně třicet minut, během kterých namaloval jen pomocí rukou a barev základ dvou obrazů, jež poté dotvoří v ateliéru. Hotové malby budou součástí jeho výstavy.

Během prací na tvrzi Dobrošov byly nalezeny další střepiny německých podkaliberních protibetonových střel Röchling. Provedli jsme jejich konzervaci a celkem se tak v naší sbírce nachází kolem sta kusů o celkové hmotnosti téměř pět set kilogramů. Nejzajímavější části střel byly vystaveny k sedmdesátému pátému výročí konce druhé světové války ve stále expozici v Broučkově domě.

Muzejní tým se od května rozrostl o výstavářku a výtvarnici BcA. Hanu Rummelovou, DiS. Svou kreativitu měla příležitost vyzkoušet při přípravě výstavy vlastních obrazů malovaných kávou, která do konce srpna probíhá v Jiráskově divadle a muzeu v Hronově, nebo při instalaci modelu židovské části Náchoda. Přejeme mnoho tvůrčích nápadů!

Český rozhlas

Jiráskův rodný domek v Hronově má novou elektroinstalaci. Zbývá už jen osadit stylové lucerny

Vzorový Hronov

Jak vypadají Jiráskovy lucerny? To může veřejnost zjistit od 12. května 2020, kdy byl opětovně zpřístupněn spisovatelův rodný domek v Hronově. Nakolik okolnosti umožňovaly, využili jsme času uzavření z důvodu pandemie koronaviru k práci na expozicích jednotlivých poboček Muzea Náchoďska. Jiráskův domek volal po opravě elektroinstalace. Rozvody elektřiny v tomto památkovém objektu léta zajišťovaly provizorní prodlužovací kabely rozvěšené po stěnách. Šlo o situaci esteticky nevyhovující a co víc, bezpečnostně rizikovou.

Město Hronov se coby majitel rozhodlo do domku investovat. Ve spolupráci s muzeem jako provozovatelem popsaný stav změnilo. Je třeba poděkovat vedení města, že nevybralo obvyklou ekonomicky nejúspornější – plastovou – podobu opravy elektroinstalace, ale variantu exkluzivní, zároveň nejvhodnější památkově a provozně. Co to znamená? Naše muzeum bylo partnerem všech fází akce, od projektování po realizaci. Každý detail jsme s firmou Elektro Špreňar, která zakázku provedla, pečlivě konzultovali, hledali v tištěných i internetových katalozích osvětlení, zásuvek a dalších instalovaných prvků.

Jde o vzorovou památkovou opravu, protože jsme z možností dalšího postupu vždy vybírali tak, abychom co nejméně narušili historickou substanci domu a jeho atmosféru. Vyhýbali jsme se zasekávání elektrických rozvodů do zdí – jsou taženy přes strop půdy, případně pod podlahou. Prkna a cihelné půdovky z podlahy byly v nezbytně nutném rozsahu opatrně sejmuty a po instalaci rozvodů vráceny na původní místo.

Viditelné prvky opravy jsme vybírali ze dvou variant. Varianta se „starobylymi“ elektrickými zásuvkami z bílého porcelánu na zdech by na sebe příliš upoutávala pozornost. Navíc by naznačovala, že jde o historickou elektroinstalaci. Domek přitom v době, kdy se používal tento typ zásuvek, ještě elektrifikován nebyl. Až na jednu porcelánovou zásuvku v komoře (ovšem v šedé barevnosti) jsme se proto přiklonili k alternativní variantě.

V každé místnosti je nyní dostatečný počet zásuvek pro pořádání akcí, jako jsou oblíbené velikonoční a vánoční prodejní výstavy místních tvůrců podporující lokální ekonomiku. Ty, kdo mají smysl pro detail, potěší provedení zásuvek zabudovaných v podlaze a opatřených kovovým krytem s podobnou barevností, jakou má podlaha, takže je většina návštěvníků ani nepostřehne. S toutéž důkladností jsme se pustili do samotného osvětlení, kde jsme v muzejních sbírkách objevili starou dřevěnou lucernu, podle které byly vyrobeny její „mladší sestry“. Zabývali jsme se dokonce žárovkami do luceren, aby upomínaly na klasické žárovky, byly přitom úsporné a jejich světlo příjemné.

Elektroinstalací naše práce v domku nekončí. Máme další smělý cíl – obnovit pec na chleba, jenž se z domku prodával kolemjdoucím v Jiráskových časech. Během rekonstrukce v padesátých letech 20. století původní podoba pece zanikla. V současnosti vidí návštěvníci jen nefunkční model. Pokud to požárně bezpečnostní předpisy dovolí, nabídneme zájemcům čerstvě upečený chléb nejen v rámci edukačního programu s představením tradičních receptů.

Muzeum Náchodská 2020

Broučkův dům – stálá expozice

Masarykovo náměstí 18, 547 01 Náchod

Otevírací doba: úterý–neděle
9.00–12.00, 13.00–17.00

Výstavy: **Ztracená podkova zimního krále** (27. VI.–20. IX. 2020); **Archeologicko-konzervátorská výstava** (9. X.–15. XI. 2020); **Zimní radovánky** (4. XII. 2020–10. I. 2021)

Výstavní síň Náchod

Tyršova ulice 247, 547 01 Náchod

Otevírací doba v době výstav: úterý–neděle
9.00–12.00, 13.00–17.00

Výstavy: **Ztracená podkova zimního krále** (27. VI.–20. IX. 2020), vernisáž v 10.00; **Náchodský fotografický podzim: František Kulhánek (1909–1996) – náchodský Gočár** (2. X.–8. XI. 2020), vernisáž 1. X. v 17.00; **Těšíme se na Vánoce** (27. XI. 2020–10. I. 2021), vernisáž 26. XI. v 17.00

Stará radnice – ředitelství

Masarykovo náměstí 1, 547 01 Náchod

Akce: **Muzejní sedánky** (každá první středa v měsíci, začínaje 2. IX. 2020) besedy na rozličná témata, přednášková místnost; **Mezinárodní den archeologie** (17. X. 2020), vstup zdarma; **Vánoční dílna** (28. XI. 2020), vstup zpoplatněn

Pevnost Dobrošov

Dobrošov u Náchoda, 549 21 Česká Čermná

Z důvodu rekonstrukce pevnost uzavřena

Výstava fotografií na panelech Opevnění na Náchodsku tehdy a dnes (začátek října, místo bude upřesněno)

Jiráskovo divadlo a museum

Nám. Čs. armády 500, 549 31 Hronov

Otevírací doba: duben–květen, pátek–neděle; červen–září, úterý–neděle; říjen, pátek–neděle 9.30–12.00, 13.00–17.00, nebo na objednání; možnost komentované prohlídky

Výstavy: **Autorská výstava obrazů Hany Rumelové** (26. V.–30. VIII. 2020); **Karel Demel – grafiky** (4. IX.–31. X. 2020)

Jiráskův rodný domek

Jiráskova ulice 90, 549 31 Hronov

Otevírací doba: duben–květen, pátek–neděle; červen–září, úterý–neděle; říjen, pátek–neděle 9.30–12.00, 13.00–17.00, nebo na objednání

Výstavy: **Vánoce v Jiráskově rodném domku s pracemi keramického kroužku z DOMINA Hronov** (4. XII.–10. I. 2021)

Akce: **Advent v Jiráskově rodném domku** (27.–28. XI. 2020)

Klášter Police nad Metují

Komenského náměstí 1, 549 54 Police nad Metují

Otevírací doba: květen, pátek–neděle; červen–září, úterý–neděle; říjen, pátek–neděle 9.30–12.00, 13.00–17.00; listopad–duben vždy první sobotu v měsíci a pro objednané skupiny; během prázdnin noční prohlídky – info na webu muzea

Výstavy: **Benediktinské knihovny** (5. VI.–28. X. 2020)

Stará škola Dřevěnka

Hvězdecká ulice 15, 549 54 Police nad Metují

Otevírací doba: květen, pátek–neděle; červen–září, úterý–neděle; říjen, pátek–neděle 9.30–12.00, 13.00–17.00; listopad–duben pouze pro objednané skupiny

Výstavy: **Hračky** (20. XI.–10. I. 2021), vernisáž 19. XI. v 17.00

Pravidelný cyklus kulturních akcí (Vánoce v Dřevěnce) – více informací na webu muzea

Náchodské muzejní noviny 1 | 2020

Registrováno MK ČR pod číslem E 21910

Vydává: Muzeum Náchodská, Masarykovo náměstí 1, 547 01 Náchod,

tel. +420 491 423 248, e-mail: info@muzeumnachodska.cz, www.muzeumnachodska.cz

Muzeum Náchodská je příspěvkovou organizací zřízenou Královéhradeckým krajem

Editoři: Andrea Kösslerová, Mariana Poláková, Sixtus Bolom-Kotari

Grafický design: Kateřina Kesslerová

ZDARMA

